

Oris razvoja geografske misli na Slovenskem

Zapis ob 100 letnici študija geografije na Univerzi v Ljubljani

IZVLEČEK

V letu 2019 Univerza v Ljubljani praznuje 100-letnico delovanja. Ob ustanovitvi sta bili za geografijo predvideni dve stolici. Zaradi kadrovskih težav so se predavanja iz geografije začela spomladi 1920. Z ustanovitvijo univerze se je slovenska geografija institucionalizirala in vzpostavila stik s takrat modernimi geografskimi tokovi v razvitem svetu. Pred tem je bila zelo razvita šolska geografija, geografske vsebine so bile zelo zastopane tudi v različnih potopisnih, domoznanskih in narodnobudiljskih delih. V prispevku so prikazane glavne poteze zgodovine geografije na Slovenskem, po začetku njene akademske poti in s poudarkom na razvoju Oddelka za geografijo FF UL.

Ključne besede: zgodovina geografije, razvoj slovenske geografije, 100-letnica, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

ABSTRACT

In 2019 University of Ljubljana celebrates 100 years of its founding. At its establishment there were two chairs planned for the Department of Geography. Due to personnel problems lectures began only in spring 1920. Slovene geography became institutionalised along with the University founding and established contact with then modern geographical currents in the developed world. Before that mainly school geography advanced along with travelogues, local studies and patriotic works. This paper displays main historical developments in the academic path of Slovene geography with an emphasis on the development of Department of Geography at the University of Ljubljana.

Key words: history of geography, development of Slovene geography, Department of Geography, Faculty of Arts, University of Ljubljana.

Z vidika obstoja neke ustanove je sto let spoštljiva doba, v kateri si sledijo različne razvojne faze, ki jih spremljajo vzponi, padci in obdobja stagnacije. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ni pri tem nobena izjema. Formalno se je študij geografije pri nas, in s tem tudi institucionalizacija vede, začel z ustanovitvijo Univerze v Ljubljani leta 1919, dejansko pa zaradi kadrovskih težav s prvimi predavanji Arturja Gavazzija spomladi 1920 (Bohinec in Savnik 1972). To ne pomeni, da pred tem na našem ozemlju in v povezavi z njim ni bilo dejavnosti in del, ki jim lahko oznako geografska pripišemo v najširšem pomenu te besede. Zato lahko razvoj geografije na Slovenskem v grobem razdelimo na čas pred ustanovitvijo Univerze v Ljubljani in po njem. V prvem obdobju je imela geografija prevladujoč deskriptivni značaj, pri čemer je bilo v ospredju odkrivanje, opisovanje in kartografsko prikazovanje sveta in domačih krajev. Razvita je bila šolska geografija, v času pomladi narodov v 19. stoletju je imela geografija pri nas tudi zelo pomemben domoznanski in narodnobuditeljski pomen. Po ustanovitvi univerze je slovenska geografija počasi vzpostavila stik s takrat modernimi geografskimi tokovi v svetu in se začela razvijati kot razlagalna in pojasnjevalna veda o razporeditvi pojavov na Zemljinem površju, ki jo zanima kompleks odnosov med pokrajnotvornimi prvinami ter človekom in njegovim okoljem. Namen prispevka, ki v veliki meri črpa iz splošnih prikazov razvoja slovenske geografije (Bohinec 1925; Ilešič 1969; Plut 1989; Vrišer 2002; Klemenčič. in Klemenčič 1999), je na kratko orisati zgodovino naše vede v predinstitucionalnem obdobju in po njem ter izpostaviti najpomembnejše segmente njenega razvoja z mislijo, da sedanja geografska zgradba temelji na ramenih naših predhodnikov.

Od antike do 19. stoletja

Besedo geografija za opisovanje Zemlje so poznali že stari Grki, vendar v antiki, v srednjem veku in obdobju velikih geografskih odkritij niso poznali specializirane discipline s tem imenom in tudi ne »poklicnih geografov«. Z geografijo so se ukvarjali učenjaki različnih profilov, geografija je bila le ena od panog, ki so se ji posvečali, saj so k znanosti pristopali na celosten način.

V antiki so nastale prve kartografske upodobitve in opisi ozemlja ob severnem Jadranu in s tem tudi današnjega slovenskega ozemlja. Grški viri (**Hekatej iz Mileta**, **Skilaks**, **Pseudo-Skimnos**) so zelo skopi, prevladujejo opisi obalnih predelov (Zlobec 1999; Ogrin 2017). Med opise je vpletenega tudi veliko mitološkega gradiva, na primer mit o potovanju Argonavtov po Podonavju in čez sedanje slovensko ozemlje do Jadrana. Več zapisov in kartografskih prikazov je iz časa rimske zasedbe in prodiranja Rimljanov na vzhod, ko je ozemlje dobilo večji strateški pomen. Prikazano je na *Ptolemajevi karti Evrope* in na *Tabuli Peutingeriani*, opisano je na več mestih v **Strabonovi Geografiji**. Najbolj temeljiti so opisi v delu **Plinija Starejšega** *Historia Naturalis*. Podrobno so navedena ljudstva, ki so poseljevala ozemlje ob severnem Jadranu, naštetni so pomembnejši kraji in razdalje med njimi, opisane so tudi plovne reke in njihov značaj (Plinij Starejši 2013).

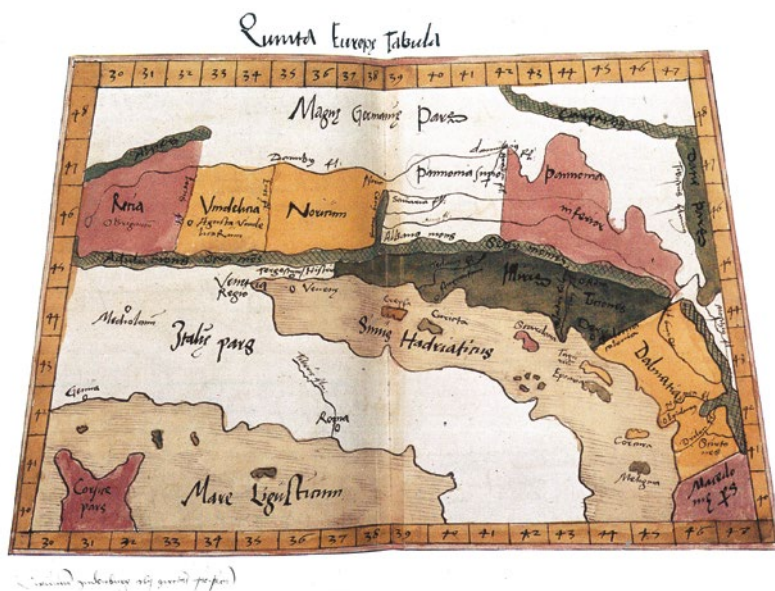
Avtor besedila:

DARKO OGRIN, dr. geografije
 Oddelek za geografijo Filozofske
 fakultete Univerze v Ljubljani
 Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana
 E-pošta: darko.ogrin@ff.uni-lj.si

Avtorji fotografij:

DARKO OGRIN, IRMA POTOČNIK SLAVIČ,
 MATJAŽ REBOLJ, ARHIV ODDELKA
 ZA GEOGRAFIJO FF UL

COBISS 1.04 strokovni članek

Slika 1: Peta karta Evrope z ozemljem današnje Slovenije iz Freiländerjevenga prerisa Ptolemajevih kart, Dunaj okrog leta 1520 (po razglednici, zbirka: Darko Ogrin).

V srednjem veku je izvornih geografskih opisov in zemljevidov ozemlja ob severnem Jadranu malo. Težišče razvoja geografije se je prestavilo v muslimanski svet, učenjaki v Evropi so se v glavnem sklicevali na antične vire (Ogrin 2018). Pri kartografskih upodobitvah sveta so prevladoval tako imenovane *orbis-terrarum* (O-T) karte. Na izpopolnjeni različici ene od njih, *Ebstorfski karti sveta* iz 13. stoletja, je Koroška verjetno prvič poimenovana kot "Carinthia". Še prej, v 12. stoletju, je **Guido Pisano** narisal zemljevid zahodnega Rimskega cesarstva, kjer se na ozemlju današnje Slovenije nahaja napis "Carantanos", kar je verjetno prvo kartografsko delo s poimenovanjem slovenskega ozemlja (Gašperič 2007). V 12. stoletju je deloval tudi **Herman Koroški** (Hermanus de Carinthia), ki se je spoznal s tedanjo islamsko znanostjo in sodeloval pri prevajanju

arabskih del v latinščino (Zečić in Škamperle 2005).

Na začetku novega veka se je zelo povečalo število kartografskih upodobitev sedanjega slovenskega ozemlja, pa tudi gostota in zanesljivost topografskih informacij. V Izoli je večji del svojega življenja deloval kartograf in horograf **Pietro Coppo**. Iz leta 1525 je njegov zemljevid Istre s sosednjimi pokrajinami, ki velja za najnatančnejši prikaz tega polotoka do srede 18. stoletja. Coppo je izdelal še več kot 20 zemljevidov sveta in njegovih delov ter pripravil opis Istre in tedaj poznanelega sveta (Terčon, Bonin in Čerče 2001). V 16. stoletju je današnje slovensko ozemlje prikazano na kartah Benečana **Bolognusa Zalteriusa** in avstrijskega kartografa **Wolfganga Laziusa**, prav tako v atlasih, ki so jih izdajali **Ortelius**, **Mercator**, **Hondius** in drugi. Iz 17. stoletja sta pomembna

zemljevida Štajerske avstrijskega topografa in kartografa **Georga Matthäusa Vischerja** in Kranjske domačega polihistorja **Janeza Vajkarda Valvasorja**. V 18. stoletju so bili za slovensko ozemlje izdelani prvi tematski in zelo natančni vojaški zemljevidi. Med največje dosežke zagotovo spada zemljevid Kranjske, ki ga je leta 1744 izdelal **Janez Dizma Florjančič** (Gašperič 2018).

Opisi slovenskega ozemlja in njegovih posameznih delov so zastopani v tujih kozmografijah in domačih horografijah in topografijah, med drugim tudi v *Kozmografiji Sebastiana Münstra* (1544). Od vseh slovenskih pokrajin je bil v času od 15. do 18. stoletja največkrat predstavljen sedanji obalni del Slovenije in sicer v sklopu opisov Istre, ki je tedaj spadala pod Beneško republiko. Najbolj tehtno in celovito delo, ki vsestransko prikazuje večji del sedanjega slovenskega ozemlja, je horografija *Slava Vojvodine Kranjske Janeza Vajkarda Valvasorja* iz leta 1689. Stoletje za Valvasorjem je naravne razmere Kranjske in sosednjih dežel predstavil **Balthazar Hacquet**, ki je posebno pozornost namenil kraškemu pojavom. Zaradi sodobnosti pristopov in kakovosti dela ga štejejo za predhodnika in utemeljitelja krasoslovja (Kranjc 2017).

Na sedanjem slovenskem ozemlju so živele ali iz njega izhajale tudi nekatere osebnosti, ki so prispevale k napredku evropske znanosti in boljšemu poznavanju sveta v njihovem času. Leta 1549 je Vipavčan **Žiga Herberstein** (Sigismund von Herberstein) izdal knjigo *Mosko-*

vske zapiski (*Rerum Moscoviticarum Comentarium*), s katero je Evropo podrobno seznanil s tedaj zelo slabo poznano Rusijo (Herberstein 2001). Podobno je tudi **Benedikt Kuripečič** v opisu poti od Ljubljane do Carigrada (1531) prispeval pomembne informacije o naravnih in družbenih razmerah na delu Balkanskega polotoka, ki so ga zavzeli Turki (Kuripešič

2001). K izpopolnitvi podobe sveta so med 17. in 19. stoletjem prispevali tudi nekateri misijonarji s Slovenskega. Pri raziskovanju Kalifornije je na prehodu iz 17. v 18. stoletje sodeloval **Marko Anton Kappus**. Pol stoletja pozneje je Evropo z razmerami na Kitajskem seznanjal **Ferdinand Avguštin Haller von Hallerstein**, ki je v Pekingu postal dvorni astronom.

V 19. stoletju so pri raziskovanju notranjosti kontinentov sodelovali **Irenej Friderik Baraga**, ki je deloval ob Velikih jezerih v Severni Ameriki, **Ignacij Knoblehar** in njegov sodelavec **Martin Dovjak**, ki sta raziskovala ob Belem Nilu v Afriki (Frelj 2009), ter **Janez Klančnik**, ki je kot prvi Evropejec prišel do porečja srednjega Konga.

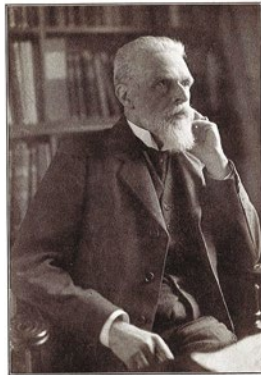
Slika 2: Zemljevid sedanjega slovenskega ozemlja in sosednjih pokrajin iz Münstrove Kozmografije (zbirka starih tiskov: Darko Ogrin).

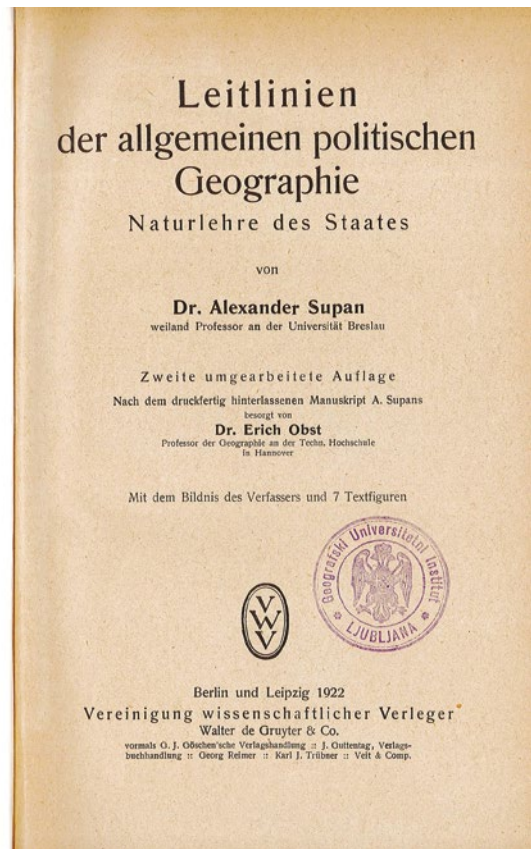
19. stoletje

V 19. stoletju je geografija v najbolj razvitih okoljih naredila preobrat od do tedaj prevladujočega deskriptivnega pristopa k znanstvenemu razpravljanju o problemih. Na Slovenskem pa so za geografska označevali dela z domoznansko, potopisno, kronistično in podobno tematiko. Z izjemo nekaj posameznikov, med katerimi izstopa Alexander Georg Supan, ki pa znanstvene kariere ni zgradil v slovenskem prostoru, geografije v novem smislu tako rekoč ni bilo. To ni presenetljivo, saj na Slovenskem ni bilo univerzitetnega središča ali druge organizacije, na primer geografskega društva, ki bi načrtno gradilo znanstveno geografijo in sledilo sodobnim tokovom. Višjo razvojno stopnjo je dosegla šolska geografija, kjer so se z učbeniki uveljavili **Vincencij Fereri Klun**, **Blaž Kocen**, slednji tudi kot izvrsten šolski kartograf (Bratec Mrvar 2009), **Fran Orožen** in **Janez Jesenko**. Jesenko je pisal zelo kakovostne geografske učbenike, ki so upoštevali najnovejša dognanja stroke in pomenijo tudi začetek slovenske znanstvene geografske terminologije (Bratec Mrvar s sodelavci 2008).

Temelje slovenskemu domoznanstvu sta položila kustosa ljubljanskega muzeja **Dragotin Dežman** in **Henrik Freyer**. Razmahnilo se je po letu 1848, ko je dobilo zagon slovensko narodno gibanje, ki se je zavzemalo za združitev vseh pokrajin poseljenih s Slovenci v eno politično enoto. Pomemben član tega gibanja je bil **Peter Kozler**, ki je izdal zemljevid ozemlja, poseljenega s Slovenci, in

Alexander Supan
gest. 6. juli 1920.

Slika 3: Alexander Georg Supan je za svoje najbolj izvorno delo imel knjigo *Smernice splošne politične geografije* (vir: Arhiv Oddelka za geografijo FF UL).

pripravil njegov geografski opis. Delo na geografski predstavitvi slovenskih dežel je nadaljevala **Slovenska matica** z izdajanjem zbirke *Slovenska zemlja*, kjer so bile avstrijske upravne pokrajine, poseljene s Slovenci, opisane z geografskega, zgodovinskega, kulturnega in gospodarskega vidika. Slovenska matica je bila leta 1863 ustanovljeno društvo, ki je skrbelo za izobraževanje slovenskega naroda ter izdajanje poljudnih in znanstvenih knjig. Do ustanovitve Univerze v Ljubljani leta 1919 ter Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 1939 je bila najvišja znanstvena ustanova in je imela tudi svoj »zemljepisni odsek« (Kranjec 1964).

Svetovno geografsko raven je od geografov, ki izhajajo iz slovenskega prostora, na prehodu iz 19. v 20. stoletje dosegel **Alexander Georg Supan** (Cigale in Ogrin 2016). Že kot učitelj v Ljubljani je spremljal sodobne tokove v geografiji, ki se je v drugi polovici 19. stoletja pod vplivom darvinizma usmerjala predvsem v fizično geografijo in okoljski determinizem, terv njihovem duhu v nemškem jeziku napisal učbenik za srednje šole. Znanstveno-raziskovalno pot je začel z geomorfološkimi in klimatološkimi študijami, pisal je oceanografske razprave, z regionalno geografsko monografijo o Avstro-Ogrski pa si je zagotovil eno vodilnih mest med nemškimi

geografi. Skoraj 25 let je bil urednik ugledne revije *Petermanns geographische Mitteilungen*, njegovo življenjsko delo je knjiga *Osnove fizičnega zemljepisa (Grundzüge der physischen Erdkunde)*, najbolj izvirno pa *Smernice splošne politične geografije: prirodoslovje države (Leitlinien der allgemeinen politischen Geographie: Naturlehre des Staates)*. Od geografov, ki so delovali na Slovenskem, lahko največ odsevo sodobnih geografskih tokov najdemo, razen pri Jesenku, v delih **Simona Rutarja** in **Ferdinanda Seidla** (Ilešič 1969).

Institucionalizacija slovenske geografije

Akademsko pot je geografija na Slovenskem začela z ustanovitvijo ljubljanske Univerze leta 1919, ko sta

bili zanjo predvideni dve stolici, za fizično geografijo in antropogeografijo. Zaradi pomanjkanja ustreznega domačega kadra je bil leta 1920 za prvega rednega profesorja za geografijo imenovan Dalmatinec **Artur Gavazzi**. Gavazzi je začel z delom leta 1920, ko je bil v okviru Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ustanovljen tudi *Geografski inštitut*, predhodnik sedanjega Oddelka za geografijo. Gavazzi je poskrbel za tehnične pogoje študija, uredil in opremil prostore, poskrbel za knjižnico in zbirko zemljevidov ter opremil fizičnogeografski laboratorij. Delo Geografskega inštituta je povezal z vodenjem *Zavoda za meteorologijo in geodinamiko*, ki so ga leta 1921 priključili ljubljanski Univerzi. Študij geografije je potekal po vzoru avstrijskega študijskega

tema (Gavazzi 1922). Prvi študenti in diplomanti geografije so leta 1922 ustanovili *Geografsko društvo Slovenije* (Bohinec in Savnik 1972), predhodnika sedanje *Zveze geografov Slovenije*, ki je prerastlo v osrednjo stanovsko organizacijo slovenskih geografov in leta 1925 začelo izdajati *Geografski vestnik*, najstarejšo slovensko strokovno geografsko revijo.

Po odhodu Gavazzija v Zagreb je bil leta 1927 na njegovo mesto izvoljen **Anton Melik**, ki je nato s **Svetozarjem Ilešičem** od leta 1933 do konca šestdesetih let 20. stoletja kreiral študij in znanstveno usmerjenost slovenske geografije (Gams 2006; Vrišer 1985). Z Melikom je geografija na ljubljanski Univerzi ulovila takrat sodobne mednarodne geografske tokove in se hkrati razvijala kot nacionalna veda. Melik je napisal monumentalno geografsko monografijo o Sloveniji v petih knjigah. Melik in Ilešič sta skrbela za napredek pedagoškega in znanstvenoraziskovalnega dela, povečeval se je tudi interes za študij geografije. Osnovan je bil seminar in uvedene so bile intenzivne terenske vaje. Pri znanstvenoraziskovalnem delu je bil poudarek na geomorfološkem, prebivalstvenem in agrarnogeografskem preučevanju slovenskih pokrajin.

Po drugi svetovni vojni je slovenska geografija pridobila širše možnosti za organizacijski, študijski in vsebinski razmah, vendar sta se Melik in Ilešič vse do začetka šestdesetih let 20. stoletja sama ukvarjala tako z obsežnim pedagoškim delom, izdajo učbenikov, znanstvenoraziskovalnim delom kot s številnimi pomembnimi družbeno-

Slika 4: Svetozar Ilešič ob spominski plošči Antonu Meliku na njegovi rojstni hiši v Črni vasi na Barju leta 1982 (vir: Arhiv Oddelka za geografijo FF UL).

Preglednica 1: Pedagoški delavci na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v obdobju 1919-2019 (Vir: Kadrovska služba FF UL, 2019).

ZNANSTVENI NAZIV	PRIIMEK	IME	ČAS ZAPOSLOTITVE
Asist.	Bat	Marjan	1982–1991
asist.	Bec	Damijan	2014–2015
dr.	Benkovič Krašovec	Monika	2000–2006
asist.	Bobovnik	Nejc	2017–
doc. dr.	Bohinec	Valter	1937–1942
doc. dr.	Brečko Grubar	Valentina	1996–2007
mag.	Brinovec	Slavko	1979–1982
red. prof. dr.	Bufon	Milan	1986–1993
doc. dr.	Cigale	Dejan	1994–1998, 2002–
red. prof. dr.	Černe	Andrej	1977–2016
red. prof. dr.	Gams	Ivan	1967–1993
red. prof. dr.	Gavazzi	Artur	1920–1927
asist.	Glojek	Kristina	2016–
red. prof. dr.	Gosar	Anton	1973–1991, 1992–2002
asist.	Hrvatini	Mauro	1992–1995
doc. dr.	Ilc Klun	Mojca	2007–
red. prof. dr.	Ilešič	Svetozar	1933–1975
red. prof. dr.	Jeršič	Matjaž	1982–1997
dr.	Jurinčič	Igor	1990–1993
izr. prof. dr.	Klemenčič	Matjaž	1997–1998
red. prof. dr.	Klemenčič	Vladimir	1951–1996
izr. prof. dr.	Klemenčič	Marijan Mihael	1972–2011
izr. prof. dr.	Kokole	Vladimir	1955–1961
asist.	Kosten Zabret	Saša	2003–2008
mag.	Košak	Marija	1979–1981
izr. prof. dr.	Krevs	Marko	1990–
red. prof. dr.	Kunaver	Jurij	1961–1974, 1986–1999
asist.	Kunaver	Jelka	1960–1977
mag.	Kürbus	Terezija	1988–1991, 1992–1992
izr. prof. dr.	Kušar	Simon	2001–
doc. dr.	Lampič	Barbara	2002–

ZNANSTVENI NAZIV	PRIIMEK	IME	ČAS ZAPOSLOTITVE
doc. dr.	Leban	Vladimir	1962–1976
red. prof. dr.	Lovrenčak	Franc	1966–2007
dr.	Malovrh	Vincenc	1946–1948
doc. dr.	Medved	Jakob	1962–1978
red. prof. dr.	Melik	Anton	1927–1965
izr. prof. dr.	Mrak	Irena	1998–2016
asist.	Natek	Milan	1961–1966
izr. prof. dr.	Natek	Karel	1999–2019
asist.	Nemec	Lea	2009–2009
izr. prof. dr.	Ogrin	Darko	1987–
izr. prof. dr.	Ogrin	Matej	2003–
red. prof. dr.	Pak	Mirko	1962–2003
mag.	Pichler Milanovič	Nataša	2004–2008
red. prof. dr.	Plut	Dušan	1974–1977, 1978–1990, 1993–2015
dr.	Popit	Sabina	1996–2004
izr. prof. dr.	Potočnik Slavič	Irma	1997–
red. prof. dr.	Radinja	Darko	1960–1996
red. prof. dr.	Rebernik	Dejan	1993–
doc. dr.	Repe	Blaž	1999–
izr. prof. dr.	Resnik Planinc	Tatjana	1992–
doc. dr.	Rogelj	Boštjan	2002–
dr.	Slavec	Andrejka	1989–1996
red. prof. dr.	Stepišnik	Uroš	2006–
izr. prof. dr.	Špes	Metka	1997–2014
doc. dr.	Trobec	Tajan	2008–
asist. mag.	Umek	Maja	1984–1991
izr. prof. dr.	Vintar Mally	Katja	2001–
red. prof. dr.	Vrišer	Igor	1960–1997
dr.	Vrtačnik Garbas	Katja	2003–2008
izr. prof. dr.	Zgonik	Mavricij	1956–1957
izr. prof. dr.	Zupančič	Jernej	2002–
red. prof. dr.	Žagar	Marjan	1960–1980

Slika 5: Karel Ruppert, Mirko Pak in Vladimir Klemenčič na ekskurziji v Podgorju ob 80. letnici Vladimirja Klemenčiča leta 2006 (foto: Irma Potočnik Slavič).

političnimi funkcijami. Melik je leta 1946 spodbudil ustanovitev *Geografskega inštituta pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti* in *Zemljepisnega muzeja* ter podprl ustanovitev *Inštituta za raziskovanje krasa*. Prav tako si je prizadeval za ustanovitev inštituta za raziskovanje morja. Kadrovske razmere so se izboljšale po letu 1959, ko je tretje predavateljsko mesto zasedel **Vladimir Klemenčič**, odobrenih in zasedenih pa je bilo tudi več asistentov. Leta 1961 so Geografski inštitut preimenovali v *Oddelek za geografijo*, ki se je v naslednjih letih dodatno kadrovske okreplil. Študij geografije je bil organiziran dvopredmetno in dvostopenjsko. V okviru sicer enotnega študija geografije so se začele razvijati interne smeri in usmeritve, ki so razen kadra za šolstvo usposablja le tudi za druge potrebe (prostorsko načrtovanje, turizem, varstvo okolja). Leta 1966 je Oddelek za geografijo uvedel tudi podiplomski študij.

Ljubljanska geografija se je v šestdesetih letih 20. stoletja uveljavila tako v takratnih jugoslovanskih kot tudi v mednarodnih krogih. Znanstvenoraziskovalno delo se je zaradi hitre preobrazbe slovenskih pokrajin v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja ter povečane specializacije pedagoškega in raziskovalnega dela razširilo na nova področja: geografijo krasa, funkcijsko zasnovane klimatogeografske, hidrografske in biogeografske raziskave, na proučevanje naravnih nesreč, raziskave podeželja in mest zaradi deagrariacije, urbanizacije, industrializacije in razvoja turizma, proučevanje narodnostno mešanih območij in podobno. V tem času se je začela veda počasi izvijati iz tradicionalnih okvirov s poudarkom na regionalni geografiji in v ospredje postavljati probleme pokrajine v industrijski družbi, vplive tranzitnega položaja Slovenije, odprtosti Slovenije gospodarsko razvitemu delu

Evrope in probleme obmejnih regij. Zaradi negativnih učinkov industrializacije in urbanizacije se je veliko pozornosti posvečalo ekološkim problemom in varstvu okolja (Klemenčič in Klemenčič 1999).

Rezultat mednarodnih stikov članov Oddelka ter njihovega povezovanja z različnimi geografskimi šolami v Evropi in zunaj nje je bila raznolikost konceptov, ki so se pojavili v pedagoškem in znanstvenem delu njegovih sodelavcev. Zelo tesne povezave je imel Oddelek na primer z nemško socialnogeografsko šolo (Pak 2007) in z geomorfologiji ter krasoslovci z različnih evropskih držav in tudi širše. Pri metodologiji raziskovanja so se zlasti po letu 1980 vse bolj uveljavljale kvantitativne metode, ki so spremljale vpeljavo računalnikov in programskih orodij zanje, predvsem geografskih informacijskih sistemov, tako v raziskovalni kot pedagoški proces. Kadrovski in strokovni razvoj ter potrebe trga dela so vodili v temeljito preoblikovanje študijskega programa. Poleg pedagoške je bila oblikovana tudi nepedagoška smer študija, ki je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja prerasla v samostojno smer. Znotraj nje se je izoblikovalo pet usmeritev: geografija krasa, varstvo geografskega okolja, geografija turizma, politična geografija in prostorsko planiranje. Konec istega desetletja je bila opuščena dvopredmetna nepedagoška smer, obenem sta bila izenačena A in B predmet. Geografijo je bilo možno študirati kot dvopredmetni pedagoški ali kot samostojen nepedagoški študij.

Slika 6: Člani Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v jubilejnem letu 2019 (foto: Matjaž Rebolj).

Raziskovalno delo članov oddelka je do konca osemdesetih let 20. stoletja potekalo v tesnem sodelovanju s sedanjim *Geografskim inštitutom Antona Melika ZRC SAZU* in do leta 2002, dokler je obstajal, z *Inštitutom za geografijo Univerze v Ljubljani*. V publikacijah obeh ustanov in v *Geografskem vestniku* je izšla tudi večina raziskovalnih dosežkov članov oddelka. Zaradi čedalje večjih potreb po objavljanju se je Oddelek za geografijo FF UL leta 1985 odločil izdajati lastno znanstveno revijo *Dela*, ki še vedno redno izhaja. Po osamosvojitvi Slovenije, še posebej pa po njeni vključitvi v Evropsko unijo, je prišlo do korenitih sprememb raziskovalne politike ter vrednotenja raziskovalnega in pedagoškega dela. Za opravljanje raziskovalnega dela se je Oddelek vključil v *Znanstveni inštitut Filozofske fakultete*. Ta pomaga voditi

raziskovalno delo, ki poteka v okviru oddelčne programske skupine, temeljnih projektov, mednarodnih projektov in tržno usmerjenih projektov. Za izboljšanje raziskovalnih razmer in povečanje konkurenčnosti je Oddelek leta 2002 ustanovil svoj *Raziskovalni center*, leta 2009 pa začel izdajati tudi monografsko zbirko *GeograFF* in leta 2010 *e-GeograFF*.

Korenite spremembe je študij geografije na ljubljanski Univerzi začel doživljati po letu 2005, ko so stekle priprave za reorganizacijo študija po bolonjskih smernicah. S prvo stopnjo bolonjskega programa je Oddelek začel v študijskem letu 2008/2009, z drugo pa v študijskem letu 2011/2012. Akreditirane ima štiri študijske programe, po dva na prvi in drugi stopnji, medtem ko je na tretji stopnji geografija kot znanstveno po-

dročje vključena v interdisciplinarni doktorski študij *Humanistika in družboslovje*. Na prvi stopnji potekata enopredmetni in dvopredmetni univerzitetni študijski program geografije, na drugi stopnji pa magistrski študijski program in magistrski pedagoški dvopredmetni študijski program geografije. Drugostopenjski magistrski študijski program ima pet smeri, dve veliki oziroma A smeri (okoljska in fizična geografija, regionalno planiranje in ruralno-urbane študije) in tri male oziroma B smeri (politična geografija, geografija turizma in prostega časa, uporabna geoinformatika). Študent izbere eno veliko (A) in eno malo (B) smer. Magistrski pedagoški dvopredmetni program nima smeri.

Po letu 1990 je postal študij geografije bolj množičen. Nanj se je letno vpisovalo okrog 100 študentov, 50 na enopredmetni in 50 na dvopredmetni študij. Generacije študentov so razvile bogate občudijske dejavnosti, vključno z ustanovitvijo *Študentske sekcije Ljubljanskega geografskega društva* leta 1988, predhodnice sedanjega *Društva mladih geografov Slovenije*, ustanovljenega leta 1998, ki organizira raziskovalne tabore, potopisna predavanja, ekskurzije, študentske izmenjave in zagotavlja udeležbo na študentskih strokovnih srečanjih v tujini. Od leta 1994 izdaja tudi glasilo *GEOmix*. Od leta 2000 oddelek nagrajuje najboljša študentska zaključna dela s *Priznanjem Oddelka za geografijo*.

V zadnjih letih se tudi Oddelek za geografijo FF UL sooča, tako kot večina družboslovnih in humanističnih študijev, z zmanjševanjem vpisa in

manj številnimi generacijami v letnikih, kar predstavlja svojevrsten izziv za organizacijo in usmeritev študija v prihodnje.

Sklep

Začetki slovenske akademske geografije so bili v kadrovskem in prostorskem smislu skromni, eden glavnih ciljev je bil ujeti korak s tedaj razvitiimi geografskimi okolji. Po letu 1960 se je prostorsko in kadrovske okrepila, čemur so sledili razširitev področij

pedagoškega in raziskovalnega delovanja, trend specializacij in povečevanja vpisa na študij. Kljub temu je do današnjih dni ohranila celosten značaj. 100-letnica je priložnost za kritično ovrednotenje dosedanjega razvoja, pomena geografije v domačem in mednarodnem znanstvenem prostoru ter njenega prispevka k razreševanju problemov slovenske družbe. Hkrati je lahko primerno izhodišče za razmislek o njeni bodočnosti, o tem, v kateri smeri naj se razvija, kakšen naj

bo njen položaj v sistemu znanosti in kakšen pomen naj bi imela v družbi. Odgovori na te izzive niso enostavni in enoznačni, saj se svet ter z njim družbeno in akademsko okolje hitro in tudi nepredvidljivo spreminjajo. Nedvomno pa je prihodnost geografije kot znanosti in tudi usoda naše geografije zelo odvisna od njene sposobnosti hitrih in ustreznih prilagoditev na nove družbene razmere ter ustreznih odgovorov na raznovrstne izzive sodobnosti in bližnje prihodnosti.

Viri in literatura

1. Bohinec, V. 1925: Razvoj geografije v Slovencih. Geografski vestnik 1.
2. Bohinec, V., Savnik, R. 1972: Kako je nastalo Geografsko društvo Slovenije. Geografski vestnik 44.
3. Bratec Mrvar, R., Kladnik, D., Kunaver, J., Vidrih, R. 2008: Janez Jesenko – pomemben geograf in mislec druge polovice 19. stoletja. Glasnik Slovenske matice 32 (posebna izdaja).
4. Bratec Mrvar, R. 2009: Življenje in delo Blaža Kocena. Blaž Kocen, 1821–1871, Življenje in delo očeta Kocenovih atlasov. Ljubljana.
5. Cigale, D., Ogrin, D. 2006: Alexander Georg Supan – v Sloveniji spregledan geograf slovenskega rodu. Dela 45.
6. Freljih, M. 2009: Sudanska misija 1848–1858, Ignacij Knoblehar – misijonar, raziskovalec Belega Nila in zbiralec afriških predmetov. Ljubljana.
7. Gams, I. 2006: O pomenu Antona Melika za slovensko geografijo. Geografski vestnik 78-1.
8. Gašperič, P. 2007: Cartographic Images of Slovenia through time (Kartografske upodobitve Slovenije skozi čas). Acta geographica Slovenica 47-2.
9. Gašperič, P. 2018: Stari zemljevidi ozemlja Slovenije. Historični seminar 13, Založba ZRC. Ljubljana.
10. Gavazzi, A. 1922: Geografski institut sveučilišta u Ljubljani. Nastavni vjesnik 30.
11. Herberstein, S. 2001: Moskovski zapiski. Ljubljana.
12. Ilišič, S. 1969: Geografija. Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919–1969. Ljubljana.
13. Kadrovska služba FF UL 2019: Seznam pedagoških delavcev na Oddelku za geografijo FF UL v obdobju 1919–2019.
14. Klemenčič, M. M., Klemenčič, V. 1999: Oddelek za geografijo. Zbornik Filozofske fakultete: 1919–1999. Ljubljana.
15. Kranjc, A. 2017: Balthasar Hacquet – predhodnik krasoslovja in speleologije. Ljubljana.
16. Kranjec, S. 1964: Geografija. Slovenska matica, 1864–1964, Zbornik razprav in člankov. Ljubljana.
17. Kuripešič, B. 2001: Putopis kroz Bosnu, Srbiju, Bugarsku i Rumeliju 1530. Beograd.
18. Ogrin, D. 2017: Geografija v antiki in prikazi slovenskega ozemlja iz tega časa. Dela 48.
19. Ogrin, D. 2018: Razvoj geografije v srednjem veku. Dela 49.
20. Pak, M. 2007: Sodelovanje slovenskih in nemških geografov. Dela 27.
21. Plinij Starejši 2013: Naravoslovje 1, kozmografija in geografija. Ljubljana.
22. Plut, D. 1989: Ob 70-letnici poučevanja in raziskovanja geografije na ljubljanski univerzi. Dela 6.
23. Radinja, D. 1989: Sedemdeset let fizične geografije na ljubljanski univerzi. Dela 6.
24. Terčon, N., Bonin, F., Čerče, P. 2001: Pietrus Cippus Fecit, Pietro Coppo – življenje in delo, predstavitev piranskega kodeksa De summa totius orbis. Pietrus Cippus Fecit, De summa totius orbis (razstavni katalog). Galerija Hermana Pečariča, Piran.
25. Vrišer, I. 1985: Slovenski geografi ob smrti akademika profesorja dr. Svetozarja Ilišiča. Geografski vestnik 57.
26. Vrišer, I. 2002: Uvod v geografijo. Ljubljana.
27. Zečič, D., Škamperle, I. 2005: Vpliv Hermana iz Koroške na poznavanje srednjeveške arabske znanosti. Arhivi 28-1.
28. Zlobec, B. 1999: Poročila antičnih geografov o severnem Jadranu. Zgodovinski časopis 53-1.